

Sınıf Yönetiminde Karşılaşılan Bazı Örnek Olaylar

Some Exemplary Cases Suggested In Classroom Management

Murat Atasoy
Ahi Evran Üniversitesi BESYO
muratatasoy40@gmail.com

Meryem Altun
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi BESYO
mrymltn@hotmail.com

Özet

Bu çalışmanın amacı öğretmen adaylarının eğitim-öğretim yaşantılarındaki bazı örnek olayları tespit etmek ve sınıf yönetimi konusunda öğretmenlerin ihtiyaçlarını belirlemektir. Bu biyografik nitel çalışmada, sınıf yönetimi dersini almış olan Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümü 4. sınıf öğrencilerinden öğrencilik hayatlarında yaşadıkları veya tanık oldukları sınıf yönetimi ile ilgili olaylardan örnekler vermeleri istenmiştir. Veriler dokümantasyon tekniği ile toplanmıştır. Öğretmen adayları, geçmişte yaşadıkları veya tanık oldukları örnek olayları hikaye ettikten sonra, sınıf yönetimi dersinde öğrendikleri kuramsal bilgiler ışığında bu durumları yorumlayıp açıklamaya çalışmışlar ve bu belgeler araştırmanın veri dokümanları olarak kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, ortaya çıkan istenmeyen öğrenci davranışları örnekleri ile bu öğrenci davranışlarının öğretmenlerce nasıl yönetildiği ortaya konulmuştur. Öğrencilerin unutamadıkları sınıf olayları eğitimin her kademesinde gerçekleştiği görülmüştür. Öğretmenlerin bu olaylara tepkisinin ise genellikle olumsuz yönde olduğu ve sınıf ortamında çıkan problemlere karşı etkili olamadıkları ortaya çıkmıştır. Böylece öğretmen adaylarının sınıf yönetimi yaklaşımı geliştirirken onların hangi tür istenmeyen öğrenci davranışları ile karşılaşabilecekleri üzerinde bazı ipuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sınıf yönetimi, örnek olaylar, öğrenci ve öğretmen davranışları

Purpose of the Study: To identify some case studies of teacher candidates' educational experiences and to determine the needs of teachers in classroom management. In this biographical qualitative study, Niğde Ömer Halisdemir University, who took classroom management course, was asked to give examples from 4th grade students of Physical Education and Sports Teaching Department of School of Physical Education and Sports about events related to classroom management they witnessed or witnessed in their student life. The data were collected using the documentation technique. After the prospective teachers had tale about the past events or the cases they witnessed, they tried to interpret and explain these situations in the light of the theoretical knowledge they learned in classroom management, and these documents were used as the data documents of the researchers. The examples of unfavorable student behaviors that have emerged reveal how these student behaviors are managed by teachers. Class events that students can not forget have been seen to occur every time they are educated. Teachers' response to these events is usually negative and they are not effective against the problems in the classroom environment. Teachers exemplified in this study have found

that classroom management has adopted a more traditional approach. The teacher who demonstrates the traditional approach is the true authority of the class, who controls the class, decides on the basis of class and flow in the class, and applies the method of reward and punishment when necessary. In particular, newly-trained teachers are inexperienced in classroom management because of their lack of knowledge of what to do in case they are very well-informed. At this point, teachers training institutions should be offered opportunities to catch clues as to what the prospective teachers can live in the classroom.

Keywords: Classroom management, Case studies, Student and teacher behaviors

Giriş

Eğitim Fakülteleri uzun yıllardır öğretmen adaylarına; alan bilgisi, meslek bilgisi ve genel kültür bilgisi kazandırmaya yönelik dersler vermektedir. Bu dersler ile nitelikli öğretmen yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda Yüksek Öğretim Kurulunca öğretmen yetiştirme modellerinde değişiklikler yapılmaktadır. Bu değişikliklerden biri de Yüksek Öğretim Kurulu'nun 1997 yılında Eğitim Fakültelerinin ders programında yaptığı değişikliktir. Bu yıldan itibaren Eğitim Fakültelerinde 'Sınıf Yönetimi' dersi verilmeye başlanmıştır. Sınıf yönetimi dersi öğretmenlik meslek bilgisini kazandırmaya yönelik dersler arasında olduğundan öğretmenler için oldukça önemlidir. Bu ders; öğretmen adayları ve öğretmenlerin sınıf yönetimi konusunda bilgilenmelerine ve bu bilgileri etkili bir biçimde sınıfta uygulamalarına yardımcı olacak bilgiler içermektedir. Bu dersle öğretmen, öğretim sırasında öğrencisini daha iyi tanıyabilecek, onu daha iyi motive edecek, onunla daha iyi iletişim kuracak, bilgileri sınıf ortamına etkili bir biçimde aktaracak, sınıf ortamında zamanını daha iyi değerlendirecek, sınıfta çıkabilecek her türlü soruna daha iyi çözümler getirecek, sınıf ortamını daha iyi organize edecek ve sınıf içi etkinlikleri daha iyi planlayacaktır [19-20].

Okulun temel üretim birimi olarak davranış değiştirme işleminin gerçekleştiği özel bir çevre olan sınıf, bilişsel, duyuşsal ve devinimsel açıdan farklı bilgi ve beceriye sahip bir grup öğrenciden oluşmaktadır [3]. Sınıf, ortak özelliklerinden dolayı bir araya getirilen öğrenci gruplarına, önceden belirlenmiş ortak davranışların kazandırılması için öğretimin yapıldığı dersliktir [5]. Ortalama 180 gün olan yıllık öğrenim süresinin önemli bir bölümü sınıfta geçer. Bu süre içinde, öğretmen ve öğrenciler belli bir amaç ve program çerçevesinde sınıftaki yaşama katılırlar. Ancak sınıf içindeki yaşamın, önceden belirlenmiş olan amaçlara uygun bir biçimde gerçekleşmesinden, öncelikle öğretmen sorumludur. Bu nedenle öğretmenin, sınıf yönetiminin ilke ve yöntemlerini bilmesi gerekir [1].

Sınıf yönetimi, sınıfta öğrenmeye uygun bir ortamın oluşturulmasını, fiziksel düzenlemeleri, öğretimin akışını ve zamanın yönetimini, sınıf ortamında ilişkilerin belirli kurallar çerçevesinde düzenlenmesini, iletişimin düzenlenmesini ve öğrenci motivasyonunun sağlanmasını içerir [11]. Sınıf yönetimi, genel olarak, belirlenen eğitim amaçlarının gerçekleştirilmesi için planlama, örgütlenme, uygulama ve değerlendirme işlevlerine ilişkin ilke, kavram, kuram, model ve tekniklerin sistematik ve bilinçli olarak uygulanması ile ilgili etkinliklerin tümü olarak tanımlanabilir [8].

Brophy (1988)'e göre, sınıf yönetimi, öğretmenlerin sadece, sınıf ortamında öğrencilerin olumsuz davranışları karşısında bunları en aza indirmeye çalışmaları, bunun için öğrencileri işbirliği halinde çalışmalara yönlendirmeleri, olumsuz davranışlara etkili bir biçimde müdahale etmeleri şeklinde değil de, aynı zamanda öğrenme-öğretme sürecinde tüm akademik yeteneklere yer verilmesi öğrencilerin etkinliklere maksimum düzeyde katılmalarını sağlayacak şekilde etkinliklerin düzenlenmesidir. Brophy'nin tanımına göre, sınıf yönetimi beş beceriyi kapsamaktadır:

1. Sınıf yönetimi, pozitif öğretmen-öğrenci ilişkisi ve akran ilişkilerini oluşturmaya dayalı olmalıdır.
2. Sınıf yönetimi, öğrencilerin bireysel gereksinimlerini dikkate almalıdır.
3. Etkili bir sınıf yönetimi, grup olarak sınıfın ve bireysel olarak öğrencilerin akademik gereksinimlerine yanıt vererek, üst düzeyde öğrenmeyi kolaylaştıracak öğretim yöntemlerini kullanmayı gerektirir.

4. Sınıf yönetimi, davranış kurallarını oluşturma ve geliştirmede öğrenciyi katmayı ayrıca organizasyon ve grup yönetimi ile ilgili teknikleri kullanmayı gerektirir.

5. Sınıf yönetimi, öğrencilerin istenmeyen davranışlarını düzeltme ve değerlendirme (gözden geçirme) kapsamında öğrenciyi rehberlik etmeyi gerektirir [23].

Öğretmenin öğrencilerle açık ve etkili bir iletişim kurmak için üç beceriye gereksinimi bulunmaktadır:

1. Otoritesiz yapı: Problemi açık bir biçimde ortaya koyması, açık bir beden dili kullanması, problemin çözümüne ilişkin uygun davranışı açıklamasını kapsamaktadır.

2. Empatik sorumluluk: Öğrencilere onların bakış açılarıyla olaylara bakabildiğini göstermeyi kapsamaktadır.

3. Problem çözücülük: Problem çözme süreci çatışmayı yok etmeyi kapsamaktadır. Öğretmen ve öğrenci arasında gelişen çatışmalar rollerin, gereksinimlerin, ilgilerin, bireysel amaçların farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Çatışmayı ortadan kaldırmaya yönelik problem çözme sürecinde öğretmen şu adımları izleyebilir; problemi tanımlama, farklı çözümleri tartışma ve çözümlerden birini uygulamaya koyma [7].

Sınıf yönetiminin etkinliğini azaltan en önemli unsurlardan biri, sınıfta ortaya çıkan istenmeyen öğrenci davranışlarıdır. İstenmeyen ya da olumsuz davranışlar öğretmenlerin sınıf yönetiminde karşılaştıkları en önemli problem kaynağı kabul edilmektedir. İstenmeyen davranışların anlamlandırılması, yer ve zamana göre değiştiği gibi, sınıftaki öğrenci grubunun özelliklerine ve öğretmenlerin kişisel ve mesleki özelliklerine göre de değişiklik gösterebilir. Sınıfta öğretmen ve öğrencilerin akademik etkinliklerini aksatan her tür öğrenci davranışlarını istenmeyen davranış kabul etmek, normal bir davranıştır. Ancak bunu, geçmişteki alışkanlıklarımızdan sıyrılıp olaylara daha geniş bir bakış açısıyla yaklaşarak yapabildiğimiz zaman davranışlardan gerçekten istenmeyen olanları tanıyabilir ve bunların yönetimini gerçekleştirebiliriz. Sınıftaki her küçük yanlış, istenmeyen davranış kabul edip büyüten öğretmen, sınıf yönetimini etkisizleştirebileceği gibi, öğrencilerin daha çok olumsuz davranış sergilemelerine de yol açmış olacaktır. O nedenle çağdaş öğretmen, davranışları anlamlandırırken davranış bilimlerinde yeterli derecede bilgiye sahip olmalıdır. Böyle bir öğretmen, öğrencilerin davranışlarını kolaylıkla “tembellik, yaramazlık, geri zekalılık, vb.” gibi nitelendirmelerle adlandırmayacak, davranışları daha geniş bir açıdan bakarak anlamlandıracaktır. Öğretmene düşen görev, ortaya çıkan bu davranışları iyi teşhis edip etkili bir liderlik yaklaşımı ile yönetebilmek olmalıdır. Problem davranışlar tümüyle ortadan kaldırmak neredeyse imkânsızdır. Ancak bu davranışları doğru anlamlandırırsak, doğru bir sınıf yönetimi gerçekleştirebiliriz [17].

Gerçek bir sınıf yönetimi ortamında öğretmen-öğrenci ilişkilerinin yönetiminin örneklendiği örnek olay yönteminde, kuram ve gerçeğin getirilmesi söz konusudur. Örnek olay, kişilerce yaşanmış olayların öğrenme ortamına yansıtılmasıdır [10]. Bu yöntem, öğrencilere sınıf yönetimini sınıfta gözleme, analiz etme yanında kendi örnek olaylarını derleme ve tartışma imkanı da verebilir. Sınıf yönetiminde karşılaşılabilecek bazı örnek olaylar şu şekilde verilebilir:

Örnek Olay 1 Seçim kuramına göre genetik kodlarımıza işlenmiş beş ihtiyaç vardır. Bunlar hayatta kalma, güç / öz saygı, sevgi ve ait olma, özgürlük ve eğlence ihtiyacıdır. Diğer yandan bilişsel öğrenme ihtiyaçları vardır. Bunlar özerklik ihtiyacı, başarıma ihtiyacı, başarı ve başarısızlığı açıklama ihtiyacı ve kişisel değeri koruma ihtiyacı. Bu tür ihtiyaçlar dikkate alındığında aşağıda olaylar nasıl açıklanabilir. Derste sürekli diğer öğrencilerle konuşan, dersin akışını engelleyen öğrencinin davranışını nasıl açıklarsınız? Ders başarısı ortalamasının altında olan, sportif etkinliklere katılmayan bir öğrenci internet kullanma becerilerini artırma gayreti içindedir. Boş zamanlarının çoğunu bilgisayar başında internet kullanarak geçirmektedir. Aile bu durumdan rahatsız olur. Çevreden yardım ister. Bir yetişkin öğrencinin internet kullanmasının yasaklanmasını ya da sınırlı sürelerde kullanmasının sorunu çözeceğini önerir. Size göre bu öneriler öğrencinin çalışmaya motive olmasını nasıl etkiler? Neden? “Çok daha iyi yapabilirdim ancak gece yarısına kadar çalışmaya başlayama-dım”, “Bu şeyi anladım fakat sınavda heyecanlandım” şeklinde öğrenci açıklamaları nelerin göstergesi olabilir? Tartışınız [24].

Örnek Olay 2 Yazar Milli Eğitim Bakanlığı Türk Kültürünü Yayma ve Yaşatma Kurumu kanalı ile 26.10.1977-13.08.1981 yılları arasında İngiltere Kıbrıs Türk Cemiyeti Türk Çocuk-ları Okulları öğretmenliği için Londra’da görevlendirilmiştir. Kıbrıs ve Türkiye’den Londra’ya gidip hayatını kazanmaya çalışan soydaşlarımızın çocukları ile İngiliz ço-cuklarından bazıları Türk Okullarında Türk kültürünü öğrenmektedirler. Okullarda öğrenci seviyelerine göre Türkçe, Sosyal Bilgiler, Din Bilgisi, Müzik, Folklor, Milli ve Dini Bayramlar öğretilmektedir. Öğretim haftada altı gün akşamları 18.00-20.00 saatleri arasında yapılmaktadır. Öğretmen Clapton-Millfield Infant School’da etkinlik gereği masanın üzerine Türk Bayrağı açtı. Bayrak masanın üzerinden sarkıyordu. Bu sırada sınıfta olan öğrenciler büyük bir dikkatle öğretmeni izliyorlardı. Hilal adında küçük bir kız öğrenci “Bu bayrak Türk

Bayrağı mı?” diye sordu. Öğretmen “Evet, bu bayrak Türk Bayrağıdır. O, hepimizin bayrağıdır.” Dedi. Sessizlik devam ederken öğretmen, bayrak sevgisi, vatan aşkı ve milliyet duygusu gibi değerleri açıkladı. O anda Hilal masanın yanına geldi. Türk Bayrağını öptü. Ona sarıldı. Masadan sarkan bayrağın altına girdi. O, Türk bayrağını başının üzerine almış ve onun gölgesinde huzur bulmuş gibi çok mutlu idi. Diğer öğrenciler Hilal’i izliyorlardı. Ortam o kadar sessizdi ki havada uçan sineğin kanat sesleri duyulabiliyordu. Bu sırada büyük öğrencilerden olan Şamil “küçük kardeşimizin bu davranışı beni çok duygulandırdı” dedi. Öğretmen “Evet, bende çok duygu-landım” dedi. Hilal “Ben Türk Bayrağını törenlerde taşıyacağım. Ne olur öğretmenim bana izin ver” dedi. Öğretmen “Hilal sen küçüksün ama Bayrağımızı taşıyabileceksin. Çünkü seni çok hevesli gördüm” dedi. Hilal muzaffer bir eda ile “Elbette taşıyım öğretmenim” dedi. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı töreninde Hilal’in yerine bayrağı rahat taşıyabilecek öğrencilerden birisi taşıdı. Bundan dolayı Hilal öğretmene darıldı ve okula gelmedi. Öğretmen Hilal’in velisine haber göndererek “Benim afacanımı lütfen okula gönderiniz. Ona bayrağımızı dershanede taşıtacağım” dedi. Hilal neşeli bir halde okula geldi. Türk Bayrağını yoruluncaya kadar taşıdı. Diğer öğrenciler, gururla bayrağı taşıyan Hilal’i alkışladılar. Böylece Hilal bayraklaşmış oldu [19-20].

Eğitim amaçlarının gerçekleştirilebilmesi için sınıf yönetiminin en etkili ögesi öğretmendir. Bu nedenle öğretmenin sınıf yönetimi kapsamında yer alan konulardaki yetkinlik düzeyi arttıkça, öğrencilerin eğitsel çabalarını yönetebilme ve onlara liderlik edebilmesinin kolaylaşacağı düşünülmektedir. Bu nedenle bu araştırmanın amacı, sınıf içerisinde tartışılan sınıf yönetimine, öğretmen ve öğrenci davranışlarına ilişkin örnek olaylardan bazılarının paylaşılması amaçlanmaktadır. Bu paylaşımda elde edilecek dönütler önümüzdeki yıllarda sınıf yönetimi dersinin uygulama biçiminde yeni yaklaşımlar ortaya koymaya katkı sağlayabilecektir.

Materyal Ve Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma paradigması içinde yer alan tarihsel araştırma yöntemlerinden biyografik araştırma deseni kullanılmıştır [16]. Biyografik araştırma bireylerin hayat hikâyelerinden hareketle onların yaşadıkları deneyimlerin ve kişisel sübjektif algılarının irdelenmesini içeren bir yöntemdir. Genellikle anlatıların veya yaşam hikâyelerinin analizine (narrative analysis) dayanmaktadır [21]. Silverman (1998) bir topluluğa ait kültürün ve sosyal hayatın kuramlaştırılmasında yapılması gerekenin ne tür hikâyelerin nasıl ve nerede oluştuğunu anlamak olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla biyografik araştırmaların veri kaynağı bireylerin yaşam hikâyelerinden oluşmaktadır. Bu çalışmada da sınıf yönetiminde karşılaşılan olayların betimlenmesi için sınıf anılarını içeren öğrenci hikâyeleri analiz edilmiştir [22].

Verilerin Toplanması

Veri toplama aracı olarak doküman ve kayıt inceleme metodu içerisinde yer alan dokümantasyon tekniği kullanılmıştır [6]. Doküman incelemesi olarak da bilinen bu yöntem tarihsel ve biyografik araştırmaların temel veri toplama araçlarından birisidir ve veri kaynakları olarak araştırılması hedeflenen olgular hakkında bilgi içeren yazılı belgeler, ses kayıtları, fotoğraflar, elektronik dosyalar ve videolar kullanılır. Lincoln ve Guba (1985) dokümanlara örnek olarak genellikle kişisel amaçlarla hazırlanmış günlükler, mektuplar, anılar, gezi notları ve yaşam öyküleri gibi yazılı materyalleri göstermişlerdir [14]. Bunların dışında alan notları, resmi kayıtlar, poliçeler, öğrenci kompozisyonları, teknik dokümanlar, toplantı tutanakları, planlar, broşürler, ilanlar, yıllıklar ve gazeteler de dokümantasyon tekniğinde başvurulan veri kaynakları arasında yer almaktadırlar [4]. Bu dokümanlar tek başına veri kaynakları olarak kullanılacakları gibi, diğer nitel yöntemlere (mülakat, gözlem, vb.) ek bilgi sunabilecek ve güvenilirliği arttıracak şekilde de kullanılabilirler. Dokümanlar zengin ve büyük miktarda veri içerdiklerinden dolayı çalışmaya konu olan fenomeni çok yönlü bir şekilde betimlemekte oldukça etkilidirler. Ayrıca dokümanlar, diğer yollarla elde edilemeyecek kişilere özel görüş ve duyguların (itiraflar, vb.) tespit edilmesinde ve uzun vadeli çalışmalarda durumların zaman içerisinde nasıl geliştiklerinin incelenmesinde faydalıdırlar [4].

Katılımcılar 2017-2018 Eğitim Öğretim Yılı Güz Yarıyılında Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü 4. sınıfta öğrenim gören sınıf yönetimi dersi almış gönüllü 11 öğrenciden oluşmuş ve amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi ile seçilmişlerdir. Sınıf yönetimi dersinin uygulama çalışmalarında her öğrenci bir sınıf

yönetimi örnek olayını derste sunmuştur. Sınıf yönetimi dersinde örnek olay uygulaması uygulanırken şu süreçler izlenmiştir:

1. Her öğrencinin kendi başından geçmiş ya da tanık olmuş bir olayı öykü olarak yazması ve anlatması,
2. Bu olayda istenmeyen öğrenci veya öğretmen davranışının değerlendirilmesi,
3. Öğretmenin olayda anlatılan istenmeyen öğrenci davranışını yönetme biçiminin değerlendirilmesi.
4. Son olarak "Siz öğretmen olsaydınız ne yapardınız?" sorusunun sorulup yeterince dönüt aldıktan sonra öğretmenin sunuyu özetlemesi.

Bulgular

Örnek Olay 1

Üniversite 1. sınıftaydım, okulun ilk haftaları yani insanlar yeni bir ortama uyum sağlamaya çalışıyorlardı. Bir gün okula giderken ciddi bir şekilde rahatsızlık geçirdim. O gün okula gidemediğim için doktordan rapor aldım. Kendimi iyi hissettikten sonra okula gittim. Aynı hocanın gün içerisinde bizim sınıfa iki dersi vardı. İkinci derse yetiştim. Ben raporumu alıp hocanın yanına gittim. Sınıf oldukça kalabalık ve ben kimseyi tanımıyordum. Hocaya açıklama yaparak raporu uzattım. Hoca bana alaycı bir şekilde dönüp "Kızım burası lise değil, burada rapor geçmez. 4 hafta devamsızlık hakkınız var onu kullan o kadar süre boşuna verilmiyor." diyerek sınıf içerisinde beni rencide etti. Ben utandım. Çünkü okula daha yeni başlamıştım hiçbir şey hakkında bilgim yoktu. Hocanın davranışı alaycı bir şekildeydi. Sınıf içerisinde öğrenciyi rencide etti. Ben hocanın yerinde olsaydım, üniversiteye yeni başlamış birini bu şekilde rencide etmezdim. Çünkü öğrenciler bir çok şeyden haberdar değiller, zamanla öğreniyorlar. Ben öğrenciyi yanıma çağırır sessiz bir şekilde ona durumu açıklar ya da ders bitiminde gerekli açıklamayı yapardım.

Örnek Olay 2

Üniversite 3. sınıftaydım bir hocamız dersini kendi anlatmıyor, öğrencilere ödev veriyor, slayt hazırlayıp sunmalarını istiyordu. Sunumunu hazırlamayan öğrencileri herkesin içerisinde çocuk gibi azarlıyordu. Hocanın davranışı o yaşa gelmiş bir insan için çok ağır bir davranıştır. Ben hocanın yerinde olsaydım öncelikli olarak kendi dersimi bizzat ben anlatırdım. Bu şekilde ders verimli geçmiyordu. Benim anlatamam demek kendime ve mesleğime olan saygımın olmaması demektir. Görevini yerine getirmeyen öğrenciyi öncelikle dinler, geçerli bir nedeni varsa ona ikinci bir şans verirdim.

Örnek Olay 3

Hasta olan bir arkadaşımız sınıfın en arkasındaki sırada oturuyordu. Ders başladıktan bir süre sonra lavaboya gitmek için hocadan izin istedi. Hoca azarlayarak burası ilkokul mu diyerek izin vermedi. Ben olsaydım, öğrencinin halinden anlar daha anlayışlı davranırdım. Sonuçta sağlık durumları yaşa ve kademeye bakılmaksızın ciddi bir durum.

Örnek Olay 4

Dersimizin programdaki başlama saati 08:15 olmasına rağmen hocamız bir inisiyatif göstererek 08:30'da gelebilirsiniz, dedi. Sınıftan birkaç arkadaş ise bazı nedenler sunarak dersin 09:00'da başlamasını talep etti. Hoca tamam diyerek bu saati bir dk geçireni derse almam dedi. Buna rağmen 09:30'da gelenleri derse aldı. Hoca sürekli geç kalan arkadaşlar yüzünden dersin saatini eski saati olan 08:15'e aldı ve bunun üzerine geç kalanları derse almayarak kovdu. Ben olsaydım, dersin saatini değiştirmeyip kaçta gelinmesi gerekiyorsa o saatte başlatır ve bitirirdim. Söylediklerimde ve davranışlarımda tutarlı olmaya özen gösterirdim.

Örnek Olay 5

İlkokul 4. sınıftaydım, sınıfımızda kaynaştırma bir çocuk vardı. Çocuk bizler gibi hareket edemiyor, konuşmıyor, okuyamıyordu. Biz o zamanlar bu durumun ciddiyetinin farkında olmadığımız için aramıza almayı oyunlarımıza katmıyorduk. Başlarda öğretmenimiz ona kötü davranıyor, aşağılıyor, itip kakıyordu. Bizim de ona karşı davranışlarımız aynı olunca öğretmenimiz tutumunu değiştirmeye başladı. Milli eğitim müfettişleri geldi. Belli ki müfettiş o çocuğun durumunu teftişe gelmişti çünkü sürekli onla ilgileniyor ve sorular soruyordu. Müfettiş

çocuğu tahtaya kaldırdı küçük "a" harfini yaz dedi. Çocuk yazdı ve biz alkışladık, çok sevindi. Daha sonra büyük "A" yaz dedi, yazamadı. Öğretmenimiz yine yazamadı dedi. Müfettiş öğretmenimize dönüp yazıklar olsun, size güveniyordum dedi ve çıktı gitti. Kapıdan çıkar çıkmaz öğretmenimiz çocuğa tokat attı, çocuk korkudan altına yaptı. Sanki bize vurmuş gibi sınıfta bir sessizlik oluştu. Öğretmen de kapıyı çekti gitti. Ağlayan arkadaşımızı teselli ettik. O öğrenci ister kaynaştırma olsun ister normal öğretmenin tutumu çok yanlıştı. O günden beri hata yapmaktan hep korktum. Ben hiçbir öğrencime böyle cezalar vermeyeceğim.

Örnek Olay 6

İlkokulda sınıfımızda hafif zihinsel engelli kaynaştırma öğrencisi olan bir arkadaşımız vardı. Engelli olmasından dolayı sınıftakiler onunla dalga geçerlerdi. Başlarda sesini çıkarmıyordu fakat bir süre sonra çok hırçınlaştı ve kimseye rahat vermeyip herkesin huzurunu bozuyordu. Öğretmen de bu durumda rahat ders işleyemediği için onu en arka sıraya oturtuyor ya da dışarı çıkarıp şiddet uygulayıp tekrar sınıfa alıyordu. Ben olsaydım, onu sınıf etkinliklerine katar, onun yapabileceği şeylerle meşgul olmasını sağlardım.

Örnek Olay 7

İlkokulda sınıfımızda kaynaştırma öğrencisi olan bir arkadaşımız vardı. Maddi durumları da çok kötüydü. Bu yüzden okula bakımsız bir şekilde geliyor ve çok kötü kokuyordu. Sınıf öğretmenimiz onunla her gün dalga geçerek konuşurdu. Bir gün arkadaşımızın saçını sınıfın ortasında leğenin içersinde yıkadı ve onu çok kötü bir şekilde rencide etti. Ben olsaydım, ailesine gerekli yardımı yapıp çocuklarını okula bu şekilde göndermemelerini rica ederdim.

Örnek Olay 8

Lisedeydim, hocamız derse geldiğinde herkes toparlanıp derse hazırlanırken bir arkadaşımız telefonuyla oynuyordu ve hocanın uyarmasına rağmen devam etti. Bu davranışından dolayı hoca onu dersten attı. O da çıkarken kapıyı çarptı. Hocanın uyarması doğru ancak onu dersten atması bence uygunsuz bir davranış, hoca işin kolayına kaçtı. Ben olsam, bir kez uyardıktan sonra yine yaparsa ders bitene kadar telefonuna el koyardım. Öğrenciyi kaybetmek yerine kazanmaya çalışırdım. Çünkü lise dönemlerinde öğrenciler duygularını çok yoğun yaşadıkları için hocaların da daha anlayışlı tutumlar sergilemeleri gerekmektedir.

Örnek Olay 9

Bir kış günü hava şartlarından dolayı okula geç kalmıştım ve yağmurdan dolayı da çok ıslanmıştım. Okul girişinde müdür bütün geç kalan öğrencileri okul bahçesinde o kötü havaya rağmen bir ders saati boyunca bekletti. Bazı öğrencilere de şiddet uyguladı. Hem çok üşümüş hem de bu durumdan psikolojim çok kötü olmuştu. Ben okuldan ve o müdürden nefret ettim. Böyle durumlarda gerçekten vicdan sahibi öğretmenlerimize çok ihtiyacımız var. Ben olsaydım, öğrencileri rakip olarak değil onlara daha anlayışlı ve yardımsever davranırdım.

Örnek Olay 10

Lise yıllarımda ders esnasında birkaç öğrenci konuşuyordu. Ders coğrafya idi ve hocamız çok sinirli bir bayandı. Bizden nefret eder gibi bir tutum içerisindeydi. Yapılan gürültü artınca hoca bizlere hakaret etmeye başladı. Daha sonra hızını alamayıp sandalyesini fırlattı ve en önde oturan arkadaşımızın ayağına isabet etti. Ben olsaydım, küfretmez, hakaret etmez ve gerçek bir öğretmen, eğitimci olarak davranmaya özen gösterir, sınıf hakimiyetini tatlı-sert olarak kurmaya çalışırdım.

Örnek Olay 11

Ortaokulda Türkçe dersindeydik. Öğretmenimiz ders işliyordu. Sınıftan bir arkadaşımıza öğretmenimiz bir soru sormuştu. Arkadaşımız soruyu köylü şivesiyle cevaplamıştı. Öğretmenimiz birden sinirlendi ve "Bu ne ya köy ağzıyla konuşuyorsunuz hala Türkçede böyle bir kelime yok, konuşmalarınıza dikkat edin, burası okul" vb. sözler söyledi. Arkadaşımız o günden sonra sorulan soruların hiçbirine el kaldırmadı, dersten nefret etti. Öğretmenimizin bu davranışı çok kırıcıydı. Ben olsaydım, öğrencilerimin konuşmasıyla, giyimiyle yargılamazdım. Sonuçta köyde yaşamak bizlerin seçimi değildi.

Tartışma Ve Yorum

Bu çalışmada örnek verilen öğretmenlerin sınıf yönetimi açısından daha çok geleneksel bir yaklaşım uyguladıkları ortaya çıkmıştır. Geleneksel yaklaşım sergileyen öğretmen, sınıfın gerçek otoritesi olup sınıfı kontrol eden, sınıftaki düzene ve akışa tek başına karar veren ve gerektiğinde ödül ve ceza yöntemine başvuran öğretmendir. Yukarıda tartışılmaya çalışılan örnek olaylar, kuramsal bilgilerin uygulamadaki karşılıklarını bulmada öğretmen ve yöneticilere katkıda bulunabilir. Özellikle yeni yetişmekte olan öğretmenler bilgi bakımından çok donanımlı oldukları halde, hangi olay karşısında ne yapacaklarına ilişkin uygulamalardan yoksun olmalarından dolayı sınıfı yönetime konusunda acemilik yaşamaktalar. Bu noktada öğretmen yetiştiren kurumlarda öğretmen adaylarının sınıfta neler yaşayabileceği konusunda ipuçlarını yakalayabilecek fırsatlar sunulmalıdır.

Marzano, Marzano ve Pickering (2003) yaptıkları nicel bir araştırmada, öğretmenin sınıf içi davranışlarının, öğrenci başarısı üzerinde, okul müfredatı, ölçme-değerlendirme yöntemleri ve okul politikalarından iki kat daha fazla etkisi olduğunu bulmuşlardır [15]. Kazu'nun (2007) yaptığı araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin küçük bir disiplin problemi olduğunda görmezlikten gelme; gerektiğinde dersin büyük bölümünü öğüt vermeye ayırma; öğrenciyle konuşup sorunu çözmeye çalışma; beden diliyle öğrenciyi uyarma, öğrencinin yerini değiştirme; ciddi disiplin sorunlarında okul yönetimi ile görüşme stratejilerine "orta" derecede başvurdukları belirlenmiştir [12]. Açıklık (1994)'ın, "okul, yöneticisi kadar kalitelidir." yargısından yola çıkarak sınıf, öğretmenin yönetim kalitesi kadar iyi bir yerdir denilebilir. Çünkü öğretmenin görevleri arasında önemli bir yeri yönetim tutmaktadır. Sınıf yönetimi konusunda istenen yeterliğe sahip olmayan öğretmenlerin sınıflarında kaliteli öğretim ve öğrenmenin ortaya çıkmayacağı söylenebilir. Öğretmenin öğretim etkinliğine geçmeden önce sınıfı yönetmesi, yani sınıfı öğretime hazır hale getirmesi gerekir. Öğretmenin önemli ödevlerinden biri de, sınıfı öğretime hazırlamaktır. Bu, yerine göre öğretimden daha önemli olabilir. Çünkü bunun olmaması, öğretimin olmaması anlamına gelmektedir [17]. Lewis (2001) ilköğretim ve ortaöğretim okullarında yaptığı araştırmada, agresif ve baskıcı disiplin anlayışının, öğrencilerin okuldaki görevlerini aksattığını, sorumluluk gelişimlerini engellediğini ve istenmeyen davranışları artırdığını belirlemiştir. Aynı araştırmada, öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı daha çok zorlayıcı ve tehdit edici reaksiyonlar gösterdikleri ve tartışma/uzlaşma, ödüllendirme ve karar vermede öğrenci katılımı gibi teknikleri kullanmada yetersiz kaldıkları görülmüştür [13]. Bütün bu bulgular, disiplin sorunları karşısında öncelikli olarak cezalandırıcı yaklaşım yerine pozitif ilişki tabanlı ve anlayışlı/müzakereci tekniklerin tercih edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca, yapacak işi olmadığını düşünen ve işi ona ilginç gelmeyen bir öğrenciye sorumluluk verilerek istenmeyen davranışlara yönelmesi engellenebilir [2]. Erol vd. (2010) araştırma sonucunda öğrencilerin unutamadıkları sınıf olaylarının genellikle eğitim kademesi olarak lise döneminde, ders türü olarak matematik dersinde ve sınıf davranış ortamı olarak ise katı kontrollü sınıflarda gerçekleştiği görülmüştür. Olaylar genellikle öğrenci kaynaklı olup "sınıfta konuşma ve gülme", "derse karşı ilgisizlik" ve "dersten başarısız olma" ilk üç sırada yer almıştır. Öğretmenlerin bu olaylara tepkisinin ise genellikle olumsuz yönde olduğu ve sınıf ortamında çıkan problemlere karşı etkili olmadıkları ortaya çıkmıştır [9].

Sınıf yönetiminin başarılı bir biçimde gerçekleştirilebilmesi, öğretmenin insan ilişkileri alanında duyarlı ve bilgili olmasına bağlıdır. Özellikle göreve yeni başlayan öğretmenlerin, öğrencilerini çok sevmelerine karşın sınıfta kontrolü sağlayamadıklarından yakınmaları sık gözlenen bir durumdur. Oysa bir öğretmenin yapması gereken ilk şey, sınıfta eğitimin gerektirdiği fiziksel ve psikolojik ortamı sağlamaktır. Bunun için öğrencileri sevmek gereklidir, fakat yeterli değildir. Bu nedenle, öğretmen öğrencilerinin bireysel farklılıklarının bilincinde olmalıdır. Bireysel farklılık terimi, fiziksel özelliklerden (boy, kilo, vb.) ilgi, algı ve beklenti gibi psikolojik faktörlere kadar bir dizi değişkeni kapsar. Ayrıca her öğrencinin ait olduğu ailenin sosyoekonomik koşulları (gelir ve eğitim durumu, anne, baba mesleği vb.) onun kişiliği ve davranışları üzerinde önemli bir etkidir. Geleneksel eğitim anlayışına sahip öğretmenler, genellikle öğrencilere "eti senin kemiği benim" anlayışından güç alarak yaklaşmaktadırlar. Sınıf yönetiminin etkin ve verimli olması, bir bakıma izlenen yaklaşıma bağlıdır. Kısaca tepkisel olarak özetlenebilecek geleneksel anlayış yerine, sınıf yönetiminde izlenmesi gereken asıl model, katılımcı ve esnek yapılandırılmış çağdaş yaklaşımdır. Çağdaş yaklaşım, öğrencinin duygusal, düşünsel ve zihinsel gelişimine uygun insancıl bir modeldir. Burada eğitim- öğretim etkinliklerinin merkezinde öğrenci yer alır. Sınıfta uyulması gereken kurallar, öğretim yöntemleri, dersin amacı vb. etkinlikler demokratik bir biçimde tartışılır. Bu tartışmalarda öğretmen daha çok rehberlik rolü oynar. Kültürel olarak öğretmenlik mesleğine duyulan saygının temelinde, eğitime verilen önem vardır. Ancak öğretmenin sosyo-ekonomik koşulları, ne yazık ki "Hiç olmazsa öğretmen olsun." sözünü söyletecek kadar ağırdır. Başka bir anlatımla, öğretmenlik mesleğine duyulan geleneksel saygının, günlük yaşamın temel belirleyicileri haline gelen sosyo-ekonomik gerçeklerle ilginç bir çelişki oluşturduğu görülmektedir. Bununla birlikte toplumumuzda öğretmenlik mesleğinin "Bana bir harf öğretmenin 40 yıl kölesi olurum" sözünde anlam bulan bir

konuma sahip olduğu da bir gerçektir. Kuşkusuz bir mesleğin saygınlığını belirleyen kültürel, ekonomik, sosyal, siyasal birçok etken vardır. Bütün bu etkenlerin bir ölçüde o mesleği yürütenlerin tutum ve davranışları ile ilişkili olduğu düşünülür. Bu nedenle bir model olarak algılanan öğretmenin, mesleğinin niteliklerine uygun davranışlar göstermesi beklenir [1].

Sonuçlar

En önemli öğretmen niteliği, öğrencileri sevmek ve onlara güvenmektir. Sınıfta gerçekleşen her tür etkinlik, belli bir iletişim örüntüsü içinde oluşur. İletişimin gözlenen sonuçları kadar gözlenemeyen sonuçları da vardır. Örneğin etkili bir öğrenme nasıl olumlu bir iletişim sisteminin ürünü ise, istenmeyen davranışlar da, bir iletişim patolojisinin ürünüdür. Öğretmenler, bazen istenmeyen durumlar olarak tanımlanan başarısızlık, saldırganlık, yalan söyleme, tembellik gibi durumların iletişimsizlikten kaynaklandığını görmek istemeyebilirler. Bu tür durumlarda en çok başvurulan yöntem, bir tür savunma davranışı olan yargılama ve suçlamayı benimsemektir. Ancak öğrencinin, herhangi bir yanlış davranışından dolayı suçlanması, genellikle sonucu değiştirmez. Böyle bir durumda yapılması gereken, sorunu doğru bir biçimde tanımlayarak onu oluşturan nedenleri anlamaya çalışmaktır. Bu süreçte öğretmen, öğrencilerine sevecen bir tavırla yaklaşmalıdır. Çünkü öğrenciyi verilebilecek en büyük ceza, onu, öğretmenin sevgi ve desteğinden yoksun bırakmaktır. Örneğin: *“Deniz ödevini yapmamıştır. Bu durumda öğretmen Deniz'e bunun nedenini sorar. Deniz bu soruya cevap vermeyebilir, geçersiz nedenler ileri sürebilir veya ilgisiz davranabilir.”* Bütün bunlar sorunun varlığını gösteren belirtilerdir. Ancak sorunun nedeni henüz anlaşılmamıştır. Böyle bir durumda Deniz'i tembellikle suçlamak ve arkadaşları içinde zor duruma düşürmek, öğretmenin asla yapmaması gereken bir şeydir. Çünkü iletişimin birinci ögesi anlamaktır. Ayrıca, nedenleri henüz bilinmeyen bir durumun yargılanması, hem çok kolay hem de çok yararsızdır. Oysa iletişim, empatik bir duyarlılık ve sevecenlik gerektirir. Öğretmen durumu anlamak için gerekli özeni ve yaklaşımı gösteremezse, sorunu çözmek için gerekli bilgilere ulaşamaz. Burada söz konusu olan sadece Deniz değil, ödevini yapmamış olan diğer öğrencilerin tamamıdır. Bu nedenle öğretmen, sınıfa dönerek kimlerin ödev yapmadığını sorabilir. Böylece ödev yapmamanın ne ölçüde yaygın bir sorun olduğunu görme olanağına kavuşur. Varsayalım ki, 50 kişilik sınıfta ödevini yapmamış olan öğrenci sayısı 10'dur. Bu durum, üzerinde düşünmeyi gerektirir. Kuşkusuz sayının oransal artışı, durumun ciddiyeti açısından her zaman önemli bir sorunun varlığına işaret eder. Böyle bir durumda öğretmen, ödev yapmayan öğrencilerini uygun bir dille uyarmalıdır. Ancak bu durumu, onlarla öncelikle özel olarak görüşmek için fırsat sağlamalıdır. Öğretmen bu kez sınıfa dönerek, *“Arkadaşlarınız ödevlerini yapmadıklarına göre mutlaka geçerli nedenleri vardır. Onlarla sorunu daha sonra özel olarak konuşacağız”* diyerek açıklar. Bu davranışı ile öğretmen, hem soruna gösterdiği duyarlılığı yansıtmış olur hem de ödev yapmamanın izlenmesi gereken ciddi bir problem olduğunu düşündürür.

Kuralın niteliğinin yanı sıra anlatım biçimi de önemlidir. Etkili bir anlatım yöntemi geliştirmek, kalıcı ve sürekli bir eğitim ortamı oluşturmanın ön koşuludur. Dolayısıyla kuralların nazik bir üslupla seslendirilmesi gerekir. Kural anlatımında, ceza yerine ödül vurgulanmalı ve asla emir cümleleri şeklinde ifade edilmemelidir. Örneğin sınıfa çöp atan bir öğrenciyi: *“Buraya çöp atma!”* yerine *“Lütfen sınıfımızın temizliğine dikkat edelim ve çöp atmayalım.”* denilebilir. Bu durumda takınılan tavır ve beden dilinin uyumlu olması da önemlidir. Ancak bu uyarıya rağmen sınıfa çöp atma davranışı değişmemişse, bu kez yine dolaylı bir ifade ile sınıfı temiz tutmanın neden gerekli olduğu anlatılmalıdır.

Öneriler

Uygun bir ortam oluşturulduğunda, doğru program ve doğru yöntemlerle her insanın öğrenme isteğinin artacağı ve “bütün öğrencilerin öğrenebileceği” söylenebilir.

- Dakik olun: Çoğu sınıf problemleri öğretmenin sınıfa geç gelmesi ile başlar. Derse zamanında gelmeniz öğrenciyi ve dersi önemsedığınız görüntüsünü verir.
- İyi hazırlanın: Derse iyi hazırlanmak öğretim hedeflerine ulaşmak için önemlidir. Öğrenci öğrenmek için oradadır. Öğrenme hedeflerine ulaşılması sizin derse etkili bir biçimde hazır olmanıza bağlıdır.
- Hızlı bir şekilde derse başlayın: Öğrencilerin dikkatini ve katılımlarını sağlayacak yöntemlerle başlayarak derse hızlı ve kararlı bir başlangıç yapın.
- Tüm sınıfın katılımı konusunda ısrarcı olun: Konuyu açıklamaya başlamadan tüm sınıfın dikkatini derse toplayın.

• Sesinizi etkili bir biçimde kullanın: Ses, öğretmenin sınıfla olan etkileşiminde en önemli öğedir. Sesini etkili kullanan bir öğretmenin öğrencinin dikkatini toplamada, sesini etkili kullanamayan bir öğretmene nazaran daha avantajlıdır.

• Karışıklıklarla uğraşabilmek için açık stratejileriniz olsun: Beklenmeyen bir durumda nasıl davranılacağı bilinirse sorunlar kolayca halledilebilir.

• Karşılaştırma yapmaktan kaçının: Öğrenci performansları hakkında karşılaştırma yapmak sınıfta bölünmelere neden olabilir. Düşük performanslı öğrencilerin tamamen kaybedilmesine yol açabilir.

• Verdiğiniz sözleri tutmaya dikkat edin: Verilen sözlerin tutulmaması sınıfta güveni zedeleyebilir.

• Sınıfı amacına uygun bir biçimde organize edin: Oturma düzeni, araç ve gereçlerin uygun bir biçimde yerleştirilmesi iyi bir organizasyon için gereklidir.

• Öğrencilerin problemleri ile ilgilenin: Öğrencinin ders içi ve ders dışından kaynaklanan problemleri ile ilgilenmek öğrencinin derse katılımını artırabilir.

Sınıfın karmaşıklığını ve çeşitliliğini eşgüdümleyen, öğrenme çevresini daha etkili bir şekilde oluşturan bir yöntem olarak sınıf yönetimi, sınıftaki uygulamaların tümüyle ilişkilidir. Bu uygulamaların hazırlayıcısı ve yönlendiricisi olarak öğretmen davranışları öğrenme hedeflerine ulaşmada önemli bir etkidir. Bu nedenle öğrenci ihtiyaçları çerçevesinde öğretmen gerektiğinde bir lider, gerektiğinde bir arkadaş olabilmelidir.

Kaynaklar

- [1] Aydın, A. (2013). *Sınıf Yönetimi*. (16. Baskı). Ankara: Pegem.
- [2] Başar, H. (2006). *Sınıf Yönetimi* (13. Basım). Ankara: Anı Yayıncılık.
- [3] Celep, C. (2002). *Sınıf Yönetimi ve Disiplini*. (2. Baskı) Ankara: Anı Yayıncılık.
- [4] Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. New York: Routledge Publication.
- [5] Çalık, T. (2003). “*Sınıf Yönetimi ve Özellikleri*”, *Sınıf Yönetimi*. (5. Baskı). Ankara: Nobel.
- [6] Ekiz, D. (2003). *Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metodlarına Giriş: Nitel, Nicel ve Eleştirel Kuram Metodolojileri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- [7] Evertson, C., Emmer, E. T., Clements, B. S., Worsham, M. E. (1997). *Classroom Management for Secondary Teachers*. Boston (USA): Allyn and Bacon.
- [8] Erdoğan, İ. (2001). *Sınıf Yönetimi –Ders, Konferans, Panel ve Seminer Etkinliklerinde Başarının Yolları-* İstanbul: Sistem.
- [9] Erol, O., Özaydın, B., Koç, M. (2010). Sınıf Yönetiminde Karşılaşılan Olaylar, Öğretmen Tepkileri ve Öğrenciler Üzerindeki Etkileri: Unutulmayan Sınıf Anılarının Analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16(1): 25-47.
- [10] Güçlüoğlu, K. (1985). *Eğitim Yönetiminde Karar ve Örnek Olaylar*. Ankara: Kadioğlu.
- [11] Karip, E. (2017). *Sınıf Yönetimi*. (14. Baskı). Ankara: Pegem.
- [12] Kuzu, H. (2007). Öğretmenlerin sınıfta istenmeyen davranışlarının önlenmesi ve değiştirilmesine yönelik stratejileri uygulama durumları. *Milli Eğitim*, 175, 57–66.
- [13] Lewis, R. (2001). Classroom discipline and student responsibility: The students' view. *Teaching and Teacher Education*, 17, 307-319.
- [14] Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage Publications.
- [15] Marzano, R.J., Marzano, J.S., Pickering, D.J. (2003). *Classroom management that works*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

- [17] Mertens, D. M. (1998). *Research methods in education and psychology: Integrating diversity with quantitative and qualitative approaches*. London: Sage Publications.
- [18] Okutan, M. (2015). *Sınıf Yönetiminde Örnek Olaylar*. (5. Baskı). Ankara: Pegem.
- [19] Özdemir, Ç. (2017). *Sınıf Yönetimi*. (3. Baskı). Ankara: Pegem.
- [20] Özdemir, İ. E. (2017). *Sınıf Yönetimi: Sınıf Ortamında İstenmeyen Davranışlar ve Yönetimi*. (3. Baskı). Ankara: Pegem.
- [21] Sikes, P. (2007). *Auto/biographical and narrative approaches*.
<http://www.tlrp.org/capacity/rm/wt/sikes/>
- [22] Silverman, D. (1998). *Qualitative research: Theory, method and practice*. London: Sage Publications.
- [23] Jones, V., Jones, L. (2004). *Comprehensive Classroom Management. Creating Communities of Support and Solving Problems*. (Seventh Edition). Pearson.
- [24] Yüksel, G. (2017). *Sınıf Yönetimi: Öğrenme için Motivasyon*. (3. Baskı). Ankara: Pegem.